

Österbottens välfärdsområde
Pohjanmaan hyvinvointialue

Grunderna för intern kontroll och riskhantering

Sektionen för intern kontroll och riskhantering 10.12.2022

Sektionen för intern kontroll och riskhantering 2.2.2023

Områdesstyrelsen 13.2.2023

Områdesfullmäktige xx.xx.2023

Innehållsförteckning

1. Lagstiftning och tillämpningsområde	3
2. Mål, syften och begrepp inom intern kontroll och riskhantering	3
3. Ordandet av den interna kontrollen och riskhanteringen samt metoder	5
4. In house-bolag och ägarstyrning	5
5. Intern kontroll och riskhantering som en del av välfärdsområdets lednings- och förvaltningssystem samt ekonomiplanerings- och uppföljningsprocess	6
6. Utvärdering och rapportering inom intern kontroll och riskhantering	7
7. Redovisningsskyldighet	8

1. Lagstiftning och tillämpningsområde

Enligt 22 § i lag om välfärdsområden ska fullmäktige fatta beslut om grunderna för intern kontroll och riskhantering, vilka har till syfte att styra styrelsen i dess uppgift då den i enlighet med 43 § i lag om välfärdsområden ska sörja för välfärdsområdets interna kontroll och ordnandet av riskhanteringen. För denna uppgift finns det en separat sektion under styrelsen för intern kontroll och riskhantering. Syftet med grunderna för intern kontroll och riskhantering är att förstärka och förenhetliga god förvaltning och ledning i välfärdsområdet, och de gäller för ledningen, välfärdsområdets organ och all verksamhet som välfärdsområdet svarar för genom ägande, styr- eller övervakningsansvar och övriga förpliktelser. I fråga om intern kontroll och riskhantering gäller dessutom vad som bestäms i välfärdsområdets förvaltningsstadga och i övriga anvisningar och föreskrifter. Dessa grunder berör utöver den egna verksamheten även de av välfärdsområdet ägda in-house-bolagen, om inte något annat följer av lagstiftning eller bolagsordningen. Övervakningen av verksamheten i bolagen sker i samråd med bolagen, och de är ålagda att ge välfärdsområdet de uppgifter som den behöver för den interna kontrollen och den riskhantering som anknyter till bolagens verksamhet.

2. Mål, syften och begrepp inom intern kontroll och riskhantering

Den interna kontrollen och riskhanteringen är en del av välfärdsområdets ledningssystem.

Den interna kontrollen är ett redskap för välfärdsområdets ledning och förvaltning. Med hjälp av intern kontroll görs en bedömning av verksamhetsprocesserna, riskerna och hur uppställda mål förverkligas. Ändamålet med kontrollen är att främja en effektiv ledning av organisationen, hantering av risker, utveckling av verksamheten och en utvärdering av resultaten.

Risker är osäkerhetsfaktorers inverkan på målsättningar. Det kan exempelvis vara fråga om avvikelser från det förväntade eller en möjlighet som inte utnyttjas.

Riskhantering är en del av den interna kontrollen. Med riskhantering avses de systematiska förfaringssätt med vilka man

- identifierar och beskriver de risker som anknyter till verksamheten i välfärdsområdet
- bedömer riskernas betydelse och sannolikheten för deras förverkligande
- fastställer tillvägagångssätt för hur risker ska hanteras, övervakas och rapporteras.

I och med att avsikten med den interna kontrollen och riskhanteringen är att säkerställa att de mål som fastställts för välfärdsområdet kan uppnås och att verksamheten är resultatrik utgör de inga separata funktioner, utan en oavbruten del

av den verksamhet som bedrivs för att säkerställa måluppfyllelsen: den dagliga ledningsverksamheten, planeringen, beslutsfattandet och verksamhetsprocesserna. Den interna kontrollen och riskhanteringen bör utgöra en central del av det arbete som utförs i välfärdsområdets olika organ, samtidigt som in-house-bolagen bör ta dem i beaktande i deras egen verksamhet genom att inrymma dem i bolagets goda lednings- och förvaltningssed och styrelsearbete.

Den interna kontrollen och riskhanteringen bygger på strategin, de verksamhetsmål och ekonomiska mål som fastställts i verksamhets- och ekonomiplanen, ledarskapsprinciper och etiska principer. Det centrala i verksamheten är att trygga en obruten, ostörd och säker verksamhet.

Den interna kontrollen och riskhanteringen omfattar i praktiken den verksamhet som anknyter till fastställandet av välfärdsområdets uppgifter, beslutanderätt och ansvar samt olika tillvägagångssätt som anknyter till lednings-, styr- och verksamhetsprocesser. Syftet med fastställandet och tillvägagångssätten är att få en rimlig säkerhet om att

1. verksamheten är resultatrik och ekonomin står på stadig grund
2. lagstiftning, beslut, regler och ledningens anvisningar hörsammas
3. resurser och egendom används vederbörligt och att de tryggas
4. rapporteringen om verksamheten och ekonomin är adekvat och tillförlitlig.

Egenkontrollen utgör en del av den interna kontrollen. Med egenkontroll avses de åtgärder med vilka serviceproducenten säkerställer kvaliteten och säkerheten i den egna verksamheten i syfte att bekräfta att den uppfyller de krav som ställs på den i lagstiftning och styrdokument men även de säkerhets- och kvalitetsrelaterade krav som serviceproducenten ställer på sin egen verksamhet. Det centrala målet är att trygga säkerheten för patienter och kunder.

Den *interna revisionen* är också en del av den interna kontrollen. Den interna revisionen stöder organisationen i att nå sina målsättningar genom att erbjuda ett objektivt, oavhängigt och systematiskt betraktelsesätt för att utvärdera och utveckla organisationens riskhanterings-, kontroll-, lednings- och förvaltningsprocesser.

Den interna revisionen är ålagd att utvärdera ändamålsenligheten och resultatet av övervakningssystemet och riskhanteringen, och därmed sträva efter att befrämja måluppfyllelsen i organisationen. Närmare anvisningar om den interna revisionen ges i av styrelsen godkända direktiven för den interna revisionen.

3. Ordnandet av den interna kontrollen och riskhanteringen samt metoder

Fullmäktige beslutar om grunderna för den interna kontrollen och riskhanteringen och förutsätter att intern kontroll och riskhantering omsätts i praktiken i tillräcklig omfattning i välfärdsområdets alla funktioner och på alla nivåer i organisationen.

Styrelsen ska ge anvisningar för den interna kontrollen och riskhanteringen och att den ordnas på vederbörligt sätt. Styrelsen ansvarar också för övervakningen av verkställandet och att den interna kontrollen och riskhanteringen är resultatrik. För denna uppgift har styrelsen tillsatt en separat sektion för intern kontroll och riskhantering. Övriga organ underlydande styrelsen ansvarar för den interna kontrollen och riskhanteringen inom sina uppgiftsområden och för att den är resultatrik samt övervakar verkställandet och rapporterar i enlighet med godtagna anvisningar.

De högsta ledande tjänstemännen, ansvars- och serviceområdescheferna samt de övriga förmän har till uppgift att omsätta den interna kontrollen och riskhanteringen i praktiken inom det egna ansvarsområdet och rapportera om dem i enlighet med godkända anvisningar. I praktiken betyder det här att

- uppgifter, beslutanderätt och ansvar är klart och tydligt definierade
- principerna för god förvaltningssed och etiska principer har beaktats
- verksamhetsmiljön har analyserats samt att de avsevärda hoten och möjligheterna har prioriterats utgående från dessa analyser
- man fastställt verksamhetsmål och ekonomiska mål
- riskhanteringen ordnas enligt styrelsens anvisningar så att den är planerlig och resultatrik
- kontrollmetoder har planerats och att de verkställs så att de står i tillräckligt proportion till de kostnader som åsamkas
- organisationens kommunikation och rapportering är systematiskt ordnad
- verksamheten uppföljs och utvärderas även som resultatet av de metoder som används för intern kontroll och riskhantering.

Tonen från toppen är avgörande eftersom för en sund organisationskultur krävs att ledningen ska aktivt visa med ord och handling vilka värderingar som organisationen står bakom.

4. In house-bolag och ägarstyrning

Koncernledningen ska i enlighet med lagen om välfärdsområden svara för ordnandet av koncernövervakningen. Inget koncernbokslut upprättas i välfärdsområdet, varför välfärdsområdets ägarstyrning leds med stöd av de principer och direktiv som fullmäktige godkänt för ägarstyrningen. Ägarstyrningen verkställs genom avtalsstyrning samt genom förhandlingar i samråd med de övriga ägarna i bolagen.

Övervakningen och styrningen omfattar in house-bolagens verksamhet och prestationer, ekonomiska position och utvecklingen av densamma samt övervakning av hur den interna kontrollen och riskhanteringen är ordnad. I praktiken sker det här på många olika nivåer. Bolagen övervakas och styrs genom bolagens styrelser och bolagsstämmor. Utöver detta så övervakas verksamheten i bolagen därigenom att de är skyldiga att rapportera exempelvis om deras ekonomiska prestationsförmåga samt hur väl de uppnått de uppställda målen. Styrelsen har gett sektionen för ägarstyrningen, vilken är underställd styrelsen, mandat att sköta de uppgifter som är förknippade med ägarstyrningen.

In house-bolagen ska uppgöra en beskrivning av den interna kontrollen och riskhanteringen och aktivt vidta övervakningsåtgärder i den dagliga verksamheten samt aktivt bedriva riskhantering. Dessutom utvärderas verksamheten i bolagen ständigt av förmännen i det vardagliga arbetet då de samarbetar med bolagen. Ansvarsfördelningen mellan bolagen och välfärdsområdet har dokumenterats skriftligt.

5. Intern kontroll och riskhantering som en del av välfärdsområdets lednings- och förvaltningssystem samt ekonomiplanerings- och uppföljningsprocess

Intern kontroll och riskhantering är en del av välfärdsområdets lednings- och förvaltningssystem, beslutsfattande, planering och uppföljning av den strategiska och operativa verksamheten och ekonomin, reaktioner på avvikelser samt utvärdering av prestationer. Den interna kontrollen och riskhanteringen ska vara övergripande och tillämpas på all verksamhet på alla organisationsnivåer. Riskhanteringen ska sträcka sig till alla riskkategorier, både interna och externa. I praktiken är den interna kontrollen och riskhanteringen ansluten till den årliga budget- och bokslutsprocessen.

Styrelsen svarar för ordnandet av den interna kontrollen och riskhanteringen, och för denna uppgift har man tillsatt en sektion för intern kontroll och riskhantering, vilken underlyder styrelsen. Sektionen svarar för ordnandet och sammanjämkningen av den interna kontrollen, godkänner internrevisionens årsplan, svarar för ordnandet av riskhanteringen samt bereder ett textavsnitt för styrelsen om den interna kontrollen och riskhanteringen, vilket ansluts till verksamhetsberättelsen.

Syftet med den interna kontrollen och riskhanteringen är att säkerställa att de uppställda målen nås och att verksamheten är resultatrik. Den interna kontrollen och riskhanteringen är ett led i det dagliga ledandet, styrningen och förverkligandet av det dagliga arbetet och skall inte särskiljas från den övriga målsättningar underställda verksamheten. Intern kontroll förverkligas bland annat genom en tydlig fördelning av uppgifter, befogenheter och ansvar, kontroll- och rapporteringsskyldighet, skydd av information och informationssystem, skydd av egendom samt avtalshantering.

En fungerande intern kontroll förebygger och avslöjar också missbruk. Ledningens skyldighet är att förverkliga den interna kontrollen för att förebygga och upptäcka missbruk och ingripa om missbruk upptäcks. Som missbruk anses olika ohederliga, oetiska eller mot välfärdsområdets anvisningar stridande handlingar eller lagstridiga handlingar.

Välfärdsområdets program för egenkontroll utgör en del av den övergripande riskhanteringen och interna kontrollen med vilken välfärdsområdet i egenskap av serviceanordnare styr och tillser den serviceproduktion som omfattas av välfärdsområdets organiseringsansvar, och med vilken de serviceproducenter som tillhandahåller social- och hälsovårdstjänster tryggar kvaliteten och kontinuiteten i serviceproduktionen.

Välfärdsområdets risker delas in i fyra huvudgrupper, vilka är strategiska, ekonomiska, verksamhetsrisker och skaderisker. I alla de här grupperna kan ingå interna eller externa risker. Riskhanteringen verkställs i samband med beredningen av budgeten och viktiga beslut samt i samband med betydande förändringar i verksamheten. I samband med uppgörandet ska man analysera förändringar i verksamhetsmiljön, identifiera risker som hotar målsättningar, bedöma riskernas konsekvenser, sannolikheten för att riskerna förverkligas samt utarbeta behövliga planer och åtgärder för att hantera riskerna. Utifrån detta sammanställer styrelsen en riskanalys för hela välfärdsområdet och förfaringssätt för hanteringen av de mest betydande riskerna.

6. Utvärdering och rapportering inom intern kontroll och riskhantering

Under budgetåret följer man i samband med delårsöversikterna upp att den interna kontrollen och riskhanteringen har varit resultatrik. I verksamhetsberättelsen ger styrelsen en bedömning av de mest betydande riskerna och osäkerhetsfaktorerna, hur den interna kontrollen och riskhanteringen har ordnats, vilka åtgärder som vidtagits för att avhjälpa upptäckta brister. Styrelsens redogörelse baserar sig på de redogörelser som välfärdsområdets direktör har lämnat. De ledande tjänsteinnehavarna ska behandla det egna uppgiftsområdets redogörelse om de mest betydande riskerna, hur den interna kontrollen och riskhanteringen har ordnats samt de åtgärder som ska vidtas för att avhjälpa de brister som upptäckts. Redogörelserna ska basera sig på dokumenterat material.

Om det under räkenskapsperioden upptäcks betydande risker ska de ledande tjänsteinnehavarna omedelbart rapportera till den övervakningsansvarige om riskerna och metoderna för hur de ska hanteras. De övervakningsansvariga ska vidta nödvändiga åtgärder utgående från rapporteringen.

7. Redovisningsskyldighet

Välfärdsområdesfullmäktige utser redovisningsskyldiga förtroendevalda och tjänsteinnehavare. Detta kan göras genom en skrivning i förvaltningsstadgan, i samband med godkännandet av budgeten eller medelst ett separat beslut.

Enligt 127 § i lagen om välfärdsområden ska det i revisionsberättelsen bland annat ingå ett utlåtande om huruvida den interna kontrollen och riskhanteringen samt koncernövervakningen har ordnats på vederbörligt sätt. Enligt lagen om välfärdsområden ges det i revisionsberättelsen uttalande bl.a. om hur den interna kontrollen, riskhantering och koncernövervakningen har ordnats samt förslag till beviljande av ansvarsfrihet.

De redovisningsskyldiga ansvarar för ordnandet av intern kontroll och riskhantering inom den verksamhet de leder och för ett fortsatt upprätthållande av detta. Redovisningsskyldigheten innebär att de redovisningsskyldigas verksamhet ska utvärderas av fullmäktige, att en anmärkning kan riktas mot dem i revisionsberättelsen och att de kan förvägras ansvarsfrihet både för det som de själva eller deras underordnade gjort eller lämnat ogjort. Den högsta ledningen innehar ett särskilt ansvar och åläggande att agera enligt god förvaltnings- och ledningssed och enligt etiska utgångspunkter samt att ingripa i avvikelser som uppdagas i verksamheten. Ledningen har utredningsplikt i fråga om den verksamhet som den ansvarar för. Även om en person inte är redovisningsskyldig i lagens mening, bör hen naturligtvis sköta sin uppgift med vederbörlig omsorgsfullhet och förmän som inte är redovisningsskyldiga är inte befriade från ansvaret att övervaka verksamheten.